

HÂKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU'NUN YAPISININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Hasan HENDEK¹

ÖZET

Hukuk devleti ilkesinin bir unsuru olan yargı bağımsızlığı ilkesi, dar anlamda yargının yürütme ve yasamaya karşı bağımsız olmasını, geniş anlamda ise yasama ve yürütme yanında medya, güvenlik organları baskı grupları gibi üçüncü şahıs kişi ya da kurumlara karşı hatta bazen yargının kendisine karşı bağımsızlığı anlamına gelmektedir. Yargının sayılan unsurlara karşı tam olarak bağımsız sayılabilmesi için, yargıyı yöneten üst kuruluşlar da dâhil olmak üzere tüm yargı aktörlerinin bağımsızlığının sağlanması gereklidir. Türk yargı sisteminde yargıyı yönetmekle görevli üst kuruluş olarak Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu mevcuttur. Yıllardır süregelen bir şekilde HSYK'nın yapısı ve işleyişi, uluslararası kuruluşların yargı üst kurulları için belirlediği bağımsızlık kriterleri açısından incelenmiş ve birtakım hususların yargı bağımsızlığını zedelediği ileri sürülmüştür. Bu eleştiriler dikkate alınarak HSYK'nın yapısını ve faaliyetlerini düzenleyen Anayasa'nın 159. maddesinde 5982 sayılı yasa ile değişiklikler yapılmış ve değişikliklere uyum için 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu yürürlüğe girmiştir. Tüm bu yasal düzenlemeler neticesinde Kurulun oluşumunda ve faaliyetlerinde esaslı değişiklikler gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: HSYK, Anayasa, Yargı Bağımsızlığı, Teftiş Kurulu, Venedik Komisyonu, Adalet Bakanı

GİRİŞ

“Adalet devletin temelidir” özdeyişinin çok önemli bir sonucu olarak, genel anlamda tüm eylem ve işlemlerinde “adalet” kavramına itibar etmeyen, dar anlamda da adalet hizmetlerini fiilen yürütmekte olan organları bu hizmeti tam anlamıyla ifa etmek için gerekli unsurlara sahip olmayan bir devletin temellerinin zayıf olacağı ve varlığının uzun süreli olmayacağı aşikârdır. Bu tehlike ihtimalinden uzak durmanın yani “temel” olan adaleti sağlamanın en birinci gerekliliği “hukuk devleti” olmaktır. Bir devletin “hukuk devleti” olabilmesi için olmazsa olmaz gerekliliklerden biri ise o devletin bir “bağımsız yargıya” sahip olması zorunluluğudur.

Ancak, gerek Türkiye’de gerek uluslararası hukuk çevrelerinde bu tespit- te güçlü bir ittifak olmasına rağmen “bağımsız yargıyı” oluşturabilmek

1 Müfettiş - Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu

için hangi unsurların gerekliliği konusunda herhangi bir yazılı kural bulunmamaktadır. Bu eksikliğin getirdiği ihtiyaç neticesinde bir takım uluslararası kuruluşlar ve meslek kuruluşları yargının bağımsızlığını sağlamak için birtakım standartlar getirmeye çalışmışlardır.

Çalışma konumuzla ilgili olarak, bu standartlardan biri, genel olarak “yargının yönetimi” görevinin yürütme, yasama ve diğer muhtemel baskı gruplarından bağımsız organlar eliyle yerine getirilmesidir.”

Bilindiği gibi, Türkiye’de de bu görevi yürütmekle sorumlu olarak Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) ihdas edilmiş ve 2010 yılında 5982 sayılı yasa ile Anayasa’nın 159. Maddesinde yapılan değişiklikler neticesinde bu Kurul’da çok esaslı yenilikler meydana gelmiştir.

Bu çalışmada ilk olarak, yargı bağımsızlığının tanımı yapıldıktan sonra yargı bağımsızlığı kavramı kapsamında, yargıyı yönetmekle görevli yüksek kurulların hangi özelliklere sahip olması gerektiği konusunda uluslararası belgelerin bulgularına ve bu bulgular karşısında 2010 yılı değişikliklerinden önce HSYK’ya getirilen eleştirilere yer verilecektir. İkinci bölümde ise 2010 yılında 5982 sayılı yasa ile yapılan Anayasa değişiklikleri çerçevesinde bu Kurul’da öngörülen yeni düzenlemelere ve devamında bu yeni değişikliklerle ilgili olumlu olumsuz tepkilere yer verilip sonuç bölümünde genel bir değerlendirme yapılacaktır.

I. YARGI BAĞIMSIZLIĞI VE YÜKSEK YARGI KURULLARININ STANDARTI

A. Yargı Bağımsızlığı Kavramı

Yargının bağımsızlığı kavramı, klasik Montesquieu ayrımına kadar dayanan kavram olan kuvvetler ayrılığı ilkesi ile yani üç ana erkin (yasama, yürütme ve yargının) ayrımı ile açıklanabilir. Montesquieu’ya göre “Eğer yargılama gücü yasama ve yürütme güçlerinden ayrılmazsa bağımsızlık yoktur. Yargının yasama ile birleştiği yerde yaşam ve özgürlük kavramları keyfi bir kontrole maruz kalacaktır ve devamında yasa koyucu, yargıç olacaktır. Yargı yürütme ile birleştiğinde ise yargıç, kanunsuz, zorba bir devlet memurunun ihlalleri ile birlikte hareket edebilecektir.”² Fakat günümüzde yargının bağımsızlığı kavramını klasik kuvvetler ayrılığı ilkesi ile açıklamak yetersiz kalmaktadır. Nitekim Avrupa İnsan Hak-

2 “L’Esprit des Lois, Bk.II,Chapter 6, quotation from Edinburgh edition.” den aktaran, Alexander John Mackenzie Stuart, *The European Communities and The Rule of Law*, STEWENS & SONS, 1977, s.45.

ları Mahkemesi (AİHM) de yargı bağımsızlığı kavramını daha geniş tanımlamakta ve “yargı bağımsızlığı kavramının özü, hâkimin kendi önündeki tüm konularla ilgili olarak, herhangi bir dış organın, otoritenin veya şahsın baskısı ve etkisi olmaksızın karar almakta özgür olması gerekliliğini sağlayan bir prensiptir” demektedir.³

Bilinmelidir ki yargı bağımsızlığına karşı tehlikeler sadece yürütme ve yasamadan gelmez. Bu organlara ek olarak askeri organlar, istihbarat organları, medya, yargıcın kendisini yakın hissettiği dinsel ya da politik toplulukların oluşturdukları organlar ve hatta yargının kendisi bile bu önemli prensibi ihlâl eder şekilde davranabilirler.⁴

Bu yüzden yargı bağımsızlığını “yargının, kendisinin görev ve sorumluluklarını, yürütme, yasama veya herhangi bir yetkili olmayan kaynağın etkisi olmaksızın yürütebilme yetkisine sahip olması” şeklinde tanımlayabiliriz.⁵

Yargı bağımsızlığı kavramı, yargının kalitesinin ayrılmaz bir parçası olarak objektif bir unsura ve gerektiğinde bağımsız bir yargıç tarafından teslim edilen haklara sahip olmayı içeren bir kişisel insan hakkı olarak subjektif bir unsura sahiptir. Bir başka ifade ile bağımsız bir yargı olmaksızın hakların ve özgürlüklerin doğru ve hukuka uygun bir şekilde uygulanması mümkün olmayacaktır.⁶ Bu yüzden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı gibi bütün evrensel ya da bölgesel insan hakları enstrümanları “*ba-*

3 André Månsson , “Judicial Independence Under The Case-Law Of The European Court Of Human Rights”, [www.supcourt.ru/mpo/COURT_n2872764_v1_Judicial_independence_\(Trieste_lecture\).pdf](http://www.supcourt.ru/mpo/COURT_n2872764_v1_Judicial_independence_(Trieste_lecture).pdf), (ET): 17.05.2010.

4 A. Månsson, s.2. Independence And Impartiality Of judges, Prosecutors And Lawyers”, Human Rights In The Administration Of Justice: A Manual on Human Rights for Judges, Prosecutors and Lawyers, Professional Training Series No. 9, United Nations, New York and Geneva, 2003, s.115. www.ibanet.org/Search/Default.aspx?q=2000&page_num=3, ET: 11.10.2010. Guidance for Promoting Judicial Independence and Impartiality, Technical Publication Series Office of Democracy and Governance Bureau for Democracy, Conflict, and Humanitarian Assistance U.S. Agency for International Development Washington, 2002, s.5. www.usaid.gov/our_work/democracy_and_governance/publications/pdfs/pnacm007.pdf, ET: 11.10.2010

5 “Independence And Impartiality Of judges, Prosecutors And Lawyers”, s.115.

6 Report on the independence of the Judicial System,PART I: the independence of Judges, Paragraph 6. Venedik Komisyonu (2010), [www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD\(2010\)004-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD(2010)004-e.asp), ET: 11.10.2010.

ğimsiz ve tarafsız mahkeme önünde” adil yargılanma hakkını garanti altına almışlardır.⁷

Yargının tam bağımsızlığını sağlayabilmek için yargı içindeki tüm aktörlerin, yasama, yürütme ve diğer tüm ilgisiz unsurlara karşı bağımsız olması gerekir. Bu genel prensip karşısında, yargı aktörlerinden biri olan ve yargı erkini yönetmekle görevli kılınan yüksek kurullar da bağımsızlık güvencesine sahip olmalıdır.

Fakat bilinmelidir ki modern demokratik sistemlerde, ilgili olmayan kuruluşların açıkça yargıya talimat vermesine imkân sağlayan sistemler, nadirdir ve dahası böyle bir müdahale olsa bile bunun ispatı çok zordur.⁸ Bunun yerine, yargı sistemlerinin yapısı ya da yargı ile yürütme ve yasama organları arasındaki ilişkiler yargı bağımsızlığı konusundaki endişeleri ortaya çıkarabilir. Bu sebepten dolayı, muhtemel direkt ya da dolaylı müdahaleleri önlemek için uluslararası düzeyde bazı standartlar geliştirilmiştir. Bu standartlara aykırılık ya da mevcut standartlardaki yetersiz uygulamalar yargı bağımsızlığını ve dolayısıyla yargının kalitesini olumsuz bir şekilde etkileyebilecektir. Çalışmamızın takip eden bölümünde bu standartlar ele alınacaktır.

454

B. Yargıyı Yönetmekle Görevli Üst Kuruluşlara Hâkim Olması Gereken İlkeler

Yargıyı yönetecek yüksek yargı kurullarının gerek yapılandırılması gerek bu kurulların eylem ve işlemleri sırasında yargının bağımsızlığı prensibine uyulması gerekliliği açısından konuyu ele alırsak uluslararası kuruluşlar tarafından belirlenen ve genel itibariyle tüm dünyada kabul gören prensipleri şu şekilde sıralayabiliriz.

1) Yasama ve Yürütmeden Bağımsızlık ve Çoğulcu Bir Yapıya Sahip Olma

Hemen hemen bütün yüksek yargı kurullarının amacı yargı bağımsızlığını korumak olmakla birlikte, bu kurulların yapısı konusunda dünya genelinde her ülke tarafından aynı şekilde uygulanan tek bir örnekten bahsetmek mümkün değildir. Bir kısım ülkelerde yürütme, yasama ya da iktidar partisi kurulda çoğunluğu elde ettiği halde başka bazı ülkelerde yüksek yargıçlar bu tür kurulları oluşturabilmekte ve ilk derece mahkemeleri

7 Independence And Impartiality Of judges, Prosecutors And Lawyers, s.117.

8 A. Månsson, agm, s.2.

yargıçları üzerinde aşırı bir kontrole sahip olabilmektedirler.⁹ Bu tür riskleri ortadan kaldırmak için, halkın bu tür kurulların oluşumuna katılmasının özellikle yüksek yargıçlar yanında, alt derece mahkemesi hâkimlerinin ve avukatlar ile hukuk profesörlerinin bu kurulda yer almasının gerekliliği uluslararası kuruluşlarca vurgulanmıştır.¹⁰

Sözgelimi, Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi'nin 10 Numaralı Görüşü'nde, "Yüksek yargı kurullarının sadece hâkimlerden oluşabileceği gibi yargıç olanlarla olmayan üyelerin bir kompozisyonu şeklinde de oluşabilir. Fakat yargı içi ve dışından temsilcilerden oluşacak bir kurulun hem yargıçların sadece kendi görüşlerini dinleyip başka görüşlere kapalı olması, kendilerini korumaları veya kayırmacılık gibi tehlikelerden kaçınmak hem de toplumdaki değişik bakış açılarını yansıtmak ve böylece yargıya demokratik meşruiyet için ek kaynaklar sağlamak şeklinde avantajlar içerdiği" belirtilmiştir. Ancak, Konsey'e göre böylesine bir kompozisyonda, parlamento çoğunluğunun yargı kurullarının işlemlerinde rol oynamasına ve yine yürütmeden bir baskıya izin verilmemeli ve yargı kurulları, adaletin temel prensiplerini ve değerlerini koruyabilmek için herhangi bir politik anlayışın baskısından bağımsız olmalıdır.¹¹

Benzer şekilde Venedik Komisyonu "Yargı konseylerinin çoğunluğu yargıçlardan oluşan bütün esaslı taraflarla birlikte çoğulcu bir oluşuma sahip olmalıdır. Doğal üyeler hariç bu yargıçlar kendi meslektaşları tarafından seçilmelidir." şeklinde görüş bildirmiştir.

Diğer tüm uluslararası organlar gibi Venedik Komisyonu da "yargı konseylerinin kesinlikle sahip olması gereken özelliğinin, bu kurulların hükümetler ile yürütme ve diğer organlarından bağımsızlığı" olduğuna vurgu yapmıştır.¹² Bu çok önemli prensip, Avrupa Konseyi Yargı Bağımsızlığı Konusundaki Tavsiye Kararı'nda "Yargıçların seçimi ve kariyerlerinde karar alan otoritenin, hükümetlerden ve idareden bağımsız olması gerektiği" şeklinde yer almıştır.¹³

9 Guidance for Promoting Judicial Independence and Impartiality, s.10.

10 Guidance for Promoting Judicial Independence and Impartiality, s. 18.

11 Opinion no 10 of the Consultative Council of European Judges (CCJE). 16 ve 19. Maddeleri. www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/Avis_en.asp, ET: 16.10. 2010.

12 Report on the independence of the Judicial System,PART I: the independence of Judges, Paragraph:32.

13 Recommendation (94)12 of the Committee of Ministers on the Independence, Efficiency and Role of Judges, I. 2.c. numaralı ilkesi. www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/administrative_law_and_justice. ET: 11.10.2010.

Bu aşamada önemli bir tartışma konusu “yüksek yargı kurullarında yürütmeden ya da yasama organından temsilci ya da temsilciler bulunması ya da üyelerden bazılarının yürütme ya da yasama organlarıncı atanmasının, başlı başına bu kurulun bağımsızlığını tehlikeye sokup sokmayacağı” hususudur.

Yukarıdaki belgeler incelendiğinde, sadece yürütmenin ya da yasanın bu kurullarda temsil edilmesi ya da üyelerden bazılarının bu organlarca atanmasının, yargıyı yöneten yüksek kurulların ve dolayısıyla yargının bağımsızlığının zedelediği anlamına gelmediği görülmektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, yargı dışı organların bu kurulda çoğunluğu elde etmemesi ve daha da önemlisi, bu kurulun eylem ve işlemleri genel olarak ele alındığında kuruldaki yürütme veya yasama temsilcisi bulunmasının kurulun yargı bağımsızlığını ihlal eder şekilde faaliyet göstermesine yol açmamasıdır.

Nitekim AİHM’de “ yargıçların yürütme tarafından sözcülemi Adalet Bakanlığı tarafından atanmasının sadece izin verilebilir bir husus olmayıp birçok ülkede normal bir prosedür olduğunu” belirtmiştir.¹⁴ Ayrıca Venedik Komisyonu da bu tür kurullarda Adalet Bakanı’nın varlığını kabul edilebilir bulmuş fakat Bakan’ın, Kurul’un esaslı işlemlerine, mesela yargıçlar hakkındaki disiplin işlemleri ile ilgili faaliyetlerine katılmaması gerektiğini vurgulamış ve devamında kurula parlamento tarafından üye atanabilmesinin kurul için “demokratik bir meşruiyet” sağlayacağını belirtmiştir.¹⁵

Gerçekten de bir kısım Avrupa ülkelerini incelediğimizde, Adalet Bakanı’nın Kurul’a üye olduğu sistemler olduğu gibi birçok gelişmiş demokratik standartlara sahip ülkelerde parlamentoların ve yürütme organının Kurul’a üye seçebildiği görülmektedir.

Örneğin, Fransa’da 2008 yılına kadar “Hâkimler Kurulu” ve “Savcılar Kurulu” olarak iki daire halinde çalışan Yüksek Yargı Konseyi’nin başkanı Cumhurbaşkanı, başkan yardımcısı ise Adalet Bakanı idi. 2008 yılında yapılan yargı reformu neticesinde bu kişilerin Kurul’a üye olmaları sistemine son verilmiştir. Fakat yeni oluşumda da Hâkimler Konseyi’nin

14 A. Månsson, agm, s. 4. Stefan Trechsel, Human Rights in Criminal Proceedings, Oxford Üniversitesi Yayınları, Oxford, 2006, s.54.

15 Hanna Suchocka, “Comments on the Draft Opinion Of the Consultative Of European Judges on Judicial Council”
<http://www.abgm.adalet.gov.tr/pdf/Ahik.pdf>. Erişim tarihi: 15.11.2010.

6 üyesi Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanı ve Senato Başkanı tarafından seçilirler. Adalet Bakanı, Konseyin disiplin konularını görüştüğü toplantılar dışındaki toplantılarına katılabilir.¹⁶

Almanya'da ise hâkimlerin ve savcılarının atanma işleri dâhil tüm özlük işleri eyalet işi sayılmakta ve bu konuda eyalet adalet bakanlarına geniş yetkiler verilmektedir. Örneğin Bayern Hâkimler Kanunu'na göre yargıçların atanması konusunda, diğer tüm memurlarla ilgili yetki sahibi olan Eyalet Personel Komisyonu söz sahibidir ve yargıçların atama işleri görülürken komisyona, Adalet Bakanlığı'ndan bir temsilci ve Alman Hâkimler Konfederasyonu'ndan 3 asil ve 3 yedek hâkim bulunur. Baden Württemberg eyaletinde ise atama işlerinde eyalet başbakanı yetkilidir ve başbakan bu yetkilerinden bir kısmını Eyalet Adalet Bakanına devredebilir.¹⁷

Yine Hollanda'da "Yargı Konseyini" tüm üyeleri adalet bakanının önerisi üzerine kraliyet kararnamesi yoluyla olur. Bu üyelerin görevden alınması da (çeşitli yasal sebeplere dayanarak) bakan önerisi ve kraliyet kararnamesi yoluyla olmaktadır.¹⁸

İtalya'da ise Cumhurbaşkanı, İtalyan Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu'nun tabii üyesidir ve kurulun başkanıdır. 24 kişiden oluşan kurulun üyelerinin 1/3 ü parlamento tarafından hukuk profesörleri ve avukatlar arasından seçilir.¹⁹

İspanya'da ise kurulun başkanı kral tarafından atanır ve bu atamanın adalet bakanı tarafından onaylanması gereklidir. Diğer 20 üyeden 12'si hâkimler arasından, diğer 12'si ise millet meclisi ve senatonun teklifi üzerine kral tarafından 5 yıl süre için atanırlar.²⁰

16 Pınar Memiş, "Fransız Yüksek Yargı Konseyi", 2010 Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı, Editörler: Bahri Öztürk, Fikret İlkiz, Ümit Kocasakal, Seçkin Yayınları, 2010, s. 125, 127.

17 Bahri Öztürk, "Almanya'da Yargı Bağımsızlığı" 2010 Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı, Editörler: Bahri Öztürk, Fikret İlkiz, Ümit Kocasakal, Seçkin Yayınları, 2010, s. 119, 120.

18 Güçlü Akyürek, "Hollanda Yargı Konseyi" 2010 Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı, (Editörler: Bahri Öztürk, Fikret İlkiz, Ümit Kocasakal), Seçkin Yayınları, Ankara 2010, s. 131-132.

19 Elif Yarsuvat, "İtalya Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu" 2010 Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı, (Editörler: Bahri Öztürk, Fikret İlkiz, Ümit Kocasakal), Seçkin Yayınları, Ankara 2010, s.142.

20 Vesile Sonay Daragenli Evik, "İspanya Yüksek Yargı Kurulu" 2010 Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı, (Editörler: Bahri Öztürk, Fikret İlkiz, Ümit Kocasakal), Seçkin Yayınları, Ankara 2010, s. 155.

Benzer şekilde Avrupa Birliği görevlilerince Türkiye'ye yapılan ziyaretler dolayısıyla hazırlanan raporlarda da “Kuvvetler ayrılığı ilkesinin, her bir devlet erkinin devlet içinde küçük bir devlet yapacak şekilde tamamıyla bir ayrımı gerektirmediği, bunun yerine üç ayrı erkin iyi bir devlet yönetimi sergileyebilmek için işbirliği içerisinde olması gerektiği” belirtilmiştir. Yine aynı raporlarda, “kuvvetler ayrılığı prensibinin üç devlet erki arasında etkili bir denge ve kontrol sistemi anlamına geldiği ve ayrıca eğer yargıçlar kendilerini diğer devlet organlarından tamamen ayırık tutarlarsa, bu durumda “yargının demokratik meşruiyeti” ve “yargının hesap verebilirliği” gibi olmazsa olmaz, çağdaş yönetim standartlarının tesis edilemeyeceği” belirtilmiştir.²¹

Sonuç olarak, bahsi geçen uluslararası belgeleri incelediğimizde yargıyı yönetmekle yetkilendirilen yargı konseylerinin oluşumu açısından oluşan standartları şu şekilde sıralayabiliriz:

1- Yargı konseyleri çoğulcu bir anlayışla oluşturulmalıdır. Yani, yüksek yargı kurulları toplumda ilgili tüm aktörleri içine alacak şekilde oluşmalıdır.

2- Bu çoğulcu oluşumla birlikte, kurulda çoğunluğa yargıçlar sahip olmalıdır.

3- Kurulda çoğunluğu oluşturan yargıçlar da sadece yüksek dereceli mahkemelerden değil aynı zamanda alt dereceli mahkeme hâkimleri arasından da seçilmelidir.

4- Bu hâkimler yine kendi meslektaşları tarafından doğrudan doğruya seçilmelidir.

5- Kurul, dış aktörlerden yani yasama ve yürütmeden kesinlikle bağımsız olmalıdır.

Yukarıda, yürütmeden temsilci bulunmasının ya da yüksek konsey üyelerinden bir kısmının yasama organınca atanmasının tek başına bu kurulun bağımsızlığını zedelemeyeceğini fakat burada dikkat edilmesi gereken en önemli hususun kurulun genel olarak eylem ve işlemleriyle bağımsızlık ilkesinin zedelememesi gerekliliğini belirtmiştik.

21 Thomas Giegerich, “Report on Independence, Impartiality and Administration of the Judiciary”, Peer-Based Assessment Mission to Turkey: Reform of the Judiciary and Anti-Corruption, 17-21 Kasım 2008, s.12. www.abgm.adalet.gov.tr/, ET:15.05.2010.

Bu gereklilik bizi başka önemli prensiplere götürür. Bu önemli prensipleri sırasıyla ele alırsak;

2) Yargı Mensuplarının Performans Denetimlerinin ve Disiplin Soruşturmalarının Yüksek Kurulca Yapılması

Yargı bağımsızlığının ayrılmaz unsurlarından biri de “hâkimlik teminatıdır”²² ve genel olarak “bir yargıcın görev süresi boyunca görevinden alınmaması” şeklinde tanımlanabilir. Yani bir yargıç, prensip olarak, kendi rızası alınmaksızın, terfi yoluyla dahi olsa başka bir göreve atanamaz ya da başka bir yerde görevlendirilemez.²³ Yargıcın verdiği bir karar dolayısıyla görevden alındığı bir yerde yargı bağımsızlığın varlığından söz etmek mümkün değildir.²⁴ Belirtmek gerekir ki yargıcın kasti ve keyfi olarak görevden alınabilme imkânı olan sistemlerde, hâkimler bakmakta oldukları davalarda iç ve dış baskılara daha açık bir durumdadırlar.²⁵

Fakat tabiidir ki yargıç teminatı, yargıcın hiçbir şart altında görev yerinin değişmeyeceği ve yargıcın hiçbir şart altında görevden el çektirilemeyeceği anlamına gelmez. Yargıçlar, meslekte yetersizlik, mesleği yapmaya ehil olmama ya da mesleğin gerektirdiği etik değerleri ihlâl gibi makul gerekçelerin varlığı halinde ancak görevden alınabilirler.²⁶

Yargıçların bu durumlarını tespit etmenin en güvenilir yolu, içerikleri ve usulleri “yargının bağımsızlığı” ilkesine azami şekilde dikkat edilerek düzenlenecek olan, hâkimlerin mesleki performanslarının değerlendirmesi ve (herhangi bir yetersizlik veya yetkiyi kötüye kullanım gibi durumların varlığı halinde) yargı mensupları hakkında disiplin soruşturmaları yürütmektir.

Hâkimlerin mesleki performanslarının denetlenmesi ve gerektiğinde onlar hakkında disiplin soruşturması yürütmek fikri, son zamanlarda “salt bağımsızlığın” başka bazı problemlere yol açtığı şeklinde eleştirilerle birlikte daha çok talep edilen “yargının hesap verebilirliği” kavramının

22 Salih Özaykut, Yargı Bağımsızlığı, Türkiye Ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınlanmamış Tez, Ankara 2003, s. 28.

23 The European Charter on the Statute of Judges, Madde 3. 4. www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/legal_professionals/judges/instruments_and_documents/charte%20eng.pdf, ET: 16.10.2010.

24 S. Özaykut, agylt, s. 28.

25 Guidance for Promoting Judicial Independence and Impartiality, s. 19.

26 A. Månsson, agm, s. 4. S. Özaykut, agylt, s. 32.

doğal bir sonucudur. Zira denetimsiz bir yargı, kendi kaynakları üzerinde orantısız ve kötüye kullanılabilir bir özgürlüğe sebep olabilecektir.²⁷

Bu hususa ek olarak, yargıçlar kendilerini hukukun üstünde görmemelidirler ve normal vatandaşlar gibi hukuka uymak zorundadırlar. Bundan dolayı yargı mensupları kendi eksikliklerinin tespiti halinde bu eksiklikler dolayısıyla, disiplin ve idari açıdan tazmini ya da cezai anlamda yaptırımlara maruz kalabilmelidirler. Bu yollara başvurabilmek için davanın tarafları; taraflı davranma, yetersizlik ya da davanın keyfi uzun bir süreyle ertelenmesi gibi yanlış bir uygulamanın varlığına dair işaretlerin varlığı halinde, davanın yargıcı hakkında yetkili birimlere şikâyette bulunabilmelidirler.²⁸

Yargıçlar hakkında disiplin soruşturmaları kadar onların mesleki performanslarının denetlenmesi de çok zorunlu bir husustur. Eğer hâkimlerin performansları hiç ya da gereği gibi değerlendirilmezse bu eksiklikler yargıçların terfisi ve tayinleri üzerinde uygun olmayan iç ve dış baskılara yol açabilecek²⁹ ve bu durum dolaylı olarak, yargıçların yargısal faaliyetlerini ve kararlarını etkilemeye yol açabilecek girişimlere imkân sağlayabilecektir.

460

Yargı mensupları hakkında değerlendirme ve disiplin prosedürleri doğru bir şekilde uygulandığı zaman, yargı mensupları kendilerinin saygınlığını ve yargının bağımsızlığını da korumuş olacaktırlar.³⁰

Bütün bu yargıçların performans denetimleri ve onlar hakkındaki disiplin soruşturmaları ile ilgili genel açıklamalardan sonra, asıl önemli sorun, “bu prosedürlerin yargı bağımsızlığına zarar vermeksizin ne şekilde uygulanacağı?” şeklinde ortaya çıkmaktadır. Zira bu prosedürlerin kalitesi yargıç teminatını ve dolayısıyla yargı bağımsızlığını doğrudan doğruya etkilemektedir.

27 Linn Hambergren, (2002), “Judicial Independence and Judicial Accountability: The Shifting Balance in Reform Goals”, Bu makale “the Guidance for Promoting Judicial Independence and Impartiality” isimli çalışma içerisinde yayımlanmıştır.s. 5.
www.usaid.gov/our_work/democracy_and_governance/publications/pdfs/pnacm007.pdf, ET: 11.10.2010.

28 Petter Langseth, “Strengthening the Judicial Integrity against Corruption”, Glocal Programme Against Corruption, Conferences. United Nations-UNODCCP, 2000, s.11.
www.unodc.org/pdf/crime/gpacpublications/cicp10.pdf, ET: 15.10.2010.

29 Guidance for Promoting Judicial Independence and Impartiality, s.20.

30 Guidance for Promoting Judicial Independence and Impartiality, s.20.

Yargıçların mesleki performanslarının nasıl değerlendirileceği ve gerektiğinde haklarında disiplin soruşturmalarının nasıl yürütüleceği konusunda en önemli prensip şudur:

“Bu işlemleri yürütecek teftiş kurulları diğer devlet erklerinin yani yürütmenin veya yasamanın kontrolü altında olmamalıdır.”³¹

Venedik Komisyonu bu konuda “Yüksek yargı konseylerinin ya da disiplin mahkemelerinin” yetkili olması gerektiğini savunmuştur.³² Benzer şekilde, Avrupa Konseyi Bakanlar Konseyi'nin Yargıçların Bağımsızlığı, Etkinliği ve Rolü Hakkındaki 94 Nolu Tavsiyesindeki 1/2 - c nolu prensibi “Yargıçların kariyerleri ile ilgili karar alma konusunda yetkili olan kurulların hükümetlerden ve idareden bağımsız olması gerektiği” şeklindedir. Bu ilke, karar alma sürecinde çok önemli role sahip olan teftiş kurullarının da hükümetlerden ve idareden bağımsız olmasını gerektirmektedir. Nitekim Avrupa Birliği de “Yargıçlar hakkında mesleki performans denetimlerini ve disiplin soruşturmalarını yürütmekle yetkili kılınan teftiş kurullarının hükümetler ya da idareden bağımsız olmadığı ülkelerde uygun ve adil bir prosedürün varlığından söz edilemeyeceğini” belirtmiştir.³³

3) Yüksek Kurulların Kararlarına Karşı Etkili Bir İtiraz Yolu Olması

Yargının bağımsızlığını tam olarak koruyabilmek için başvurulması gereken en önemli prensiplerden biri de “yargı mensuplarının terfi ve atamaları ile onlar hakkında disiplin yönünden karar alma yetkisi ile donatılmış ve yürütme ve yasamadan bağımsız olması gereken yüksek yargı kurullarının kararlarına karşı etkili bir itiraz müessesinin öngörülmesidir.”

Bu zorunluluk, Venedik Komisyonu tarafından “ Yargıçlar hakkında disiplin kurullarınca verilen kararlara karşı bir mahkemeye başvuru hakkının var olması gerektiği”³⁴ şeklinde vurgulanmış ve yine Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkelerinde bu önemli prensip “ Gö-

31 P. Langseth, agm, s.11.

32 Report on the independence of the Judicial System,PART I: the independence of Judges, Paragraf:43.

33 Kjell Bjornberg/ Paul Richmond, The Functioning of the Judicial System in the Republic of Turkey, Report of an Advisory Visit, (The First Advisory Report), 28 Eylül -10 Ekim 2003, s.141. www.abgm.adalet.gov.tr/. ET: 15.05.2010. T. Giegerich, agr, s. 14.

34 Report on the independence of the Judicial System,PART I: the independence of Judges, Paragraf: 82 – 6.

revden uzaklaştırma, alma prosedürlerine ilişkin disiplin kararları bağımsız bir gözden geçirmeye tabi tutulmalıdır” şeklinde dile getirilmiştir.”³⁵

4) Kararların Objektif Kriterlere Dayanması ve İşlemlerin Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik Prensipleri Çerçevesinde Yürütülmesi

Şeffaflık, hem yargıçların performans denetimi sırasında ve onlar hakkında disiplin soruşturması sırasında hem de yargıçların tayin, terfi ve atamaları sırasında başvurulması gereken çok önemli prensiplerden biridir.

Kurul işlemlerinde şeffaflığı sağlayabilmek için atılması gereken en önemli adım, tüm atama süreçlerinde, uygun makamların ilanını yaparak, adayların isimlerini, özgeçmişlerini ve niteliklerini ve atama süreci ile atama kriterlerini kamuya açıklayarak ve mümkünse atama işlemlerini biri aday gösterme diğeri atama şeklinde iki ayrı organın yetkisine vermek suretiyle tüm aşamalarda şeffaflığı sağlamaktır.³⁶ Yani bir başka ifade ile her hâkim hangi makamların uygun olduğunu, o makama atanabilmek için hangi donanımlara sahip olması gerektiğini önceden bilebilmeli ve tüm atama kararları, sebepleri ile birlikte kamuya açıklanmalıdır.

462

Atamalar konusunda geçerli olan bu doğru, Kurul'un disiplin kararları hakkında da geçerlidir. Bunu sağlamak için Kurul'un disiplin kararları yayınlanması gerektiği gibi bu konudaki istatistiklere de yani yargı mensupları hakkında alınan şikâyetlerin sayısına ve alınan kararların niteliğine ilişkin genel bilgiler de periyodik olarak yayımlanmalıdır. Ayrıca disiplin soruşturmaları ile ilgili olarak şeffaflığı sağlayabilmek için soruşturmaya maruz kalan yargı mensubu aşamalardan haberdar olmalı ve yine disiplin cezaları suçla orantılı olmalı ve açıkça belirlenmelidir.³⁷

Bu prensip, Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi'nce, “Görevden alma işlemlerine ve herhangi bir disiplin işlemini başlatmaya ya da başka bir mahkemeye ya da bölgeye atanmayı da içeren, yargıcın statüsünde değişikliklere yol açan tüm işlemler için standartlar belirlenmesi faydalı olacaktır”³⁸ şeklinde kaleme alınmıştır. Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığının Temel İlkeleri'nde ise bu husus “ Yargıcın yargısal ve mesleki

35 The UN Basic Principles on the Independence of the Judiciary, 20 Numaralı ilke www2.ohchr.org/english/law/indjudiciary.htm ET: 17.10.2010.

36 Guidance for Promoting Judicial Independence and Impartiality, s.17.

37 Guidance for Promoting Judicial Independence and Impartiality, s.20.

38 Opinion no 1 of the Consultative Council of European Judges (CCJE). 2001, Madde: 60-c, www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/Avis_en.asp, ET: 16.10.2010.

kapasitesine yönelik olarak yapılan suçlama ya da şikâyetler mümkün olan en hızlı ve adil bir usulle ele alınmalıdır”³⁹ şeklinde vurgulanmıştır.

Kurulun işlemlerinde şeffaflık prensibine ek olarak, kendilerine verilen yetkileri kötüye kullanmayı önleme ve dolayısıyla yargı bağımsızlığını koruyabilme adına bu kurulların yargıçlarla ilgili disiplin ve mesleki değerlendirme işlemleri ile onlar hakkındaki terfi ve atanma gibi tüm işlemleri mümkün olan en objektif kriterlere dayanmalıdır.⁴⁰

Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığının Temel İlkeleri “Hangi sistem geçerli olursa olsun, yargıçların terfileri ile ilgili işlemler özellikle yeterlilik, saygınlık ve tecrübe gibi objektif kriterlere dayanmalıdır” demiş ve yine Avrupa Konseyi 94 numaralı tavsiyesinde “yargıçların mesleki kariyerleri ile ilgili tüm kararlar objektif kriter temelinde olmalı ve onların mesleki kariyerleri, liyakat, gerekli donanımına sahip olma, saygınlık, yeterlilik ve etkinlik kriterleri temelinde olmalıdır”⁴¹ diyerek yargı mensuplarının kariyerleri ile direk ya da dolaylı olarak ilgili tüm kararların mümkün olan en yüksek standartta objektif kriterlere dayanması gerektiğini belirtmiştir.

II. 1982 ANAYASASI VE HSYK

1961 Anayasası döneminde kurulan Yüksek Hâkimler Kurulu, 14.5.1981 tarih ve 2461 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu ile kaldırılarak ve Yüksek Savcılar Kurulu ile birleştirilerek yerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu oluşturulmuş ve 1982 Anayasasının yürürlüğe girmesinden sonra bu anayasanın 159. Maddesinde Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) kurulmuş ve 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan halk oylaması neticesinde kabul edilen 5982 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle son halini almıştır. Biz bu bölümde ilk önce 2010 yılı değişikliklerinden önceki haliyle HSYK'nın yapısını ve bu yapıya karşı (yukarıda sayılan prensipler ışığında) ileri sürülen eleştirileri ve daha sonra 2010 yılı değişikliklerini ele alacağız.

A. 5982 Sayılı Yasa Değişikliğinden Önce HSYK

1982 Anayasası'nın 159. Maddesinde değişiklikten önce Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu şu şekilde düzenlenmiş idi:

39 The UN Basic Principles on the Independence of the Judiciary 17 Numaralı ilkesi.

40 Guidance for Promoting Judicial Independence and Impartiality s.19.

41 Recommendation (94)12 of the Committee of Ministers on the Independence, Efficiency and Role of Judges I. 2.c. numaralı ilkesi.

Kurul'un Başkanı Adalet Bakanı olup Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurul'un doğal üyesiydi. Kurul'un diğer asil üyeleri 3 Yargıtay'dan 2 Danıştay'dan olmak üzere Yüksek Mahkemeler üyesi yargıçlardan oluşmakta ve buna ek olarak Kurul'un 5 yedek üyeside Yüksek Mahkeme yargıçlarından oluşmaktaydı.

Kurul'a üye seçimi ise şu şekilde gerçekleşmekteydi: Yargıtay ve Danıştay Genel Kurulları kendilerine ayrılan kontenjanlardan her bir üyelik için üç aday üye seçer ve bu üç aday üye arasından Cumhurbaşkanı bir üyeyi Kurul üyesi olarak atardı ve bu şekilde seçimle gelen asil üyeler arasından bir Başkanvekili yine Kurul tarafından seçilirdi.

Kurulun görevleri 159. maddede “adli ve idarî yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar. Adalet Bakanlığı'nın, bir mahkemenin veya bir hâkimin veya savcının kadrosunun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar. Ayrıca Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.” şeklinde düzenlenmişti.

464

Kurul kararlarına karşı yargı yolu kapalıydı. Ancak verilen kararlara karşı aynı Kurul'a “yeniden inceleme” ve bundan sonuç alınamaması durumunda yedek üyelerin katılımıyla oluşacak heyete “itiraz” yolu mevcuttu.⁴²

Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu'nun bu yapısına karşı, özellikle yukarıda bahsedilen ve uluslararası belgelerle de dile getirilen prensipler ışığında yoğun eleştiriler ileri sürülmekteydi. Bu eleştirileri ele aldığımızda eleştirilerin şu noktalarda yoğunlaştığı görülmekteydi:

1) Eleştiriler

a) Yürütmeye Karşı Bağımsızlığın ve Çoğulcu Anlayışın Olmaması

2010 yılı Anayasa değişiklikleri önceki haliyle Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu'nun oluşumu ile ilgili iki esaslı eleştiri göze çarpmaktaydı. Bunlardan birincisi “Kurul'un oluşumunda bütün yargısal aktörler yerine sadece yüksek yargıçların temsiline imkân sağlanması”, ikincisi ise “Ku-

42 “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun Yeniden Yapılandırılması, Adalet Bakanlığı Yayınları, s. 7.

rul'da yürütmenin temsilcisi olan Adalet Bakanı ve Müsteşarın varlığı" idi.

aa) Kurulda Çoğulcu Bir Katılım Anlayışının Benimsenmemesi

Hemen hemen bütün uluslararası belgeler “yargıyı yöneten üst kuruluşların, çoğunluğu yargıçlardan oluşan bütün esaslı taraflarla birlikte çoğulcu bir oluşuma sahip olması ve yargı dışı üyeler hariç bu kurul üyesi olacak yargıçların kendi meslektaşları tarafından seçilmesi gerektiğini” vurgulamıştır.

Bu prensip ışığında,

HSYK'nın sadece Yargıtay ve Danıştay'dan gelen yüksek yargıçlardan oluşması ve alt derece mahkemesi hâkimlerinin ve yargının diğer aktörlerinin kurulda temsil edilmemesi⁴³ eleştirilmiştir. Nitekim Avrupa Birliği 2009 yılı ilerleme raporunda “HSYK yargıyı bütünüyle temsil etmediğini ve sadece Yargıtay ve Danıştay'dan gelen yüksek yargıçların kurul üyesi olabileceğini”⁴⁴ belirtip bu durumu bir eleştiri nedeni olarak kabul etmiştir.

İkinci olarak ise,

Bu yüksek yargıçların doğrudan doğruya meslektaşları yerine, yine yüksek yargıçların seçtiği üç aday arasından Cumhurbaşkanınca seçilmesinin, kurulu yürütmenin etkisine açık bıraktığı ve dolayısıyla yargı bağımsızlığını ihlâl ettiği belirtilmiştir.⁴⁵

bb) Kurulda Adalet Bakanı ve Müsteşarın Bulunması

Yürütmenin temsilcilerinin Kurul'da bulunması veya Kurul üyelerinden bazılarının yasama veya yürütme organınca seçilmesinin başlı başına

43 Kjell Bjornberg / Ross Cranston, The Functioning of the Judicial System in the Republic of Turkey, Report of an Advisory Visit, (The Third Advisory Report) 13-22 Haziran 2005, s.12. www.abgm.adalet.gov.tr/. Erişim Tarihi: 15.05.2010.T. Giegerich, agr, s. 18. Celalettin Dönmez, “Uluslar arası Belgelerde Yüksek Yargı Kurulları, Ülke Örnekleri ve Avrupa Birliği Ülkelelerinde Hâkimler Savcılar Kurulu” Adalet Dergisi, S. 36, 2010, s.40.Muharrem Özen, “Yargı Bağımsızlığını Zedeleyen Düzenleme, Uygulamalar ve Bağımsızlığı Sağlamaya Yönelik Çözüm Önerileri”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:68, S:2010/1, s.55.

44 Turkey2009 ProgressReport, 14.10.2009.www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/Tur_En_Realitons/Progress/Turkey_progress_report_2009.pdf, ET: 17.10.2010.

45 Muharrem Özen, agm, s.55.Özdemir Özok, “2002 -2003 Yargı Yılı Açılış Konuşması”, TBB Başkanı Özdemir Özok'un Yargı Yılı Açılış Konuşmaları 2001-2008, TBB Yayınları 2008, s.24. Birol Kırmaz, Avrupa Birliği Sürecinde Hâkimlerin Denetimi ve Yargı Bağımsızlığı, Adalet Yayınevi, Ankara 2009, s. 128.

kurulun yürütmeye karşı bağımsızlığını ihlâl etmeyeceği, aslolanın kurulun eylem ve işlemlerinin genel olarak “yargı bağımsızlığı” ilkesini ihlâl etmemesi olduğu ileri sürülmüştür. Fakat bu tespite ve kabule rağmen Türkiye Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda Adalet Bakanı'nın ve Müsteşar'ın varlığı ve dahası Müsteşar'ın, Kurul'un tabi üyesi olup onun katılımı olmaksızın Kurul'un toplanamayacak olması, Kurul'un oluşumu ile ilgili, en çok eleştirilen husus olarak karşımıza çıkmakta idi.⁴⁶ Benzer şekilde, 2003 yılında Avrupa Birliği görevlilerince yapılan istişari ziyaret neticesinde hazırlanan raporda “HSYK'nın başkanı olarak Adalet Bakanı'nın ve doğal üye olarak bakanlık Müsteşarının, Kurul'da varlığının yargıçların mesleki kariyerleri ile ilgili alınan kararlarda (en azından potansiyel olarak) yürütmenin etkisinin varlığı sonucunu doğurduğunu”⁴⁷ belirtilmişti.

Burada yeri gelmişken Avrupa Birliği görevlilerince 4. İstişari ziyaret neticesinde hazırlanan ve bu konuda daha önce hazırlanan raporlara farklı bir görüş savunan rapordan bahsetmek gerekecektir. Bu raporda “Kurul'daki bir oyun, bakanlığa kurul üzerinde önemli bir etkinlik sağlamayaacağı, bu yüzden yürütme temsilcisi sayısının (bakanın yetkilerini müsteşara devretmesi suretiyle) bire indirilerek yürütmenin kurul üzerinde etkinliğinin ciddi bir şekilde sınırlandırılacağını” belirtilmiştir.⁴⁸

b) HSYK Kararlarının Yargı Denetimi Dışında Tutulması

Yargıyı yöneten yüksek kurullarla ilgili en önemli prensiplerden bir diğeri de “Yargı mensuplarının terfi ve atamaları ile onlar hakkında disiplin yönünden karar alma yetkisi ile donatılmış ve yürütme ve yasamadan bağımsız olması gereken yüksek yargı kurullarının kararlarına karşı etkili bir itiraz müessesinin öngörülmesidir.”

2010 değişikliklerinden önceki haliyle Anayasa'nın 159/IV maddesi uyarınca, “Kurul kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz...” hükmüne istinaden, Kurul kararlarına karşı ayrı bir yargı merciine başvurmak yerine “2461 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununun 11'inci maddesi ile “Kurul kararının tebliğinden itibaren on gün içerisinde Adalet Bakanı veya ilgililer, kararın bir defa daha incelemesini

46 Muharrem Özen, agm, s. 54.

47 K. Bjornberg/ P. Richmond, agr, s.45.

48 T. Giegerich, agr, s. 12.

kuruldan isteyebilir.” şeklinde “yeniden inceleme” veya “itiraz” olarak adlandırılan bir müessese öngörülmüştü.⁴⁹

1961 Anayasası'nın “Yüksek Hâkimler Kurulu'nun kararlarına karşı yargı yolunu açık bırakan” düzenlemesinin aksine 1982 Anayasası ile oluşturulan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararlarına karşı Anayasa hükmü ile kesin olarak yargı yolunun kapatılması yoğun bir şekilde eleştirilmekteydi.⁵⁰ Kurul'un kararlarına karşı yargı yolunun kapalı tutulmasının, kurulu adeta özel bir idari yargı organı niteliğine dönüştürdüğü ve bu durumun hukuk devleti ilkeleri ve adil yargılama ilkeleri ile bağdaşmadığı vurgulanmaktaydı.⁵¹

Yine mevcut itiraz sisteminin de yetersiz olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Kayasu kararında da belirtilmiştir.⁵²

Bu sakıncayı ortadan kaldırabilmek için, “Kurul'un, yargıçların kişisel hakları ile almış olduğu kararlara karşı, ya “bağımsız bir yargı organı” nezdinde ya da dairelere ayrılmış bir kurulda ilk karar veren daire üyelerinden farklı olarak yeni üyelerin çoğunluğu oluşturduğu “başka bir daire” nezdinde temyiz imkânının mevcut olması gerektiği ileri sürülmüştür.⁵³

c) Şeffaflık, Hesap Verilebilirlik ve Nesnellik Olmaması

Yüksek kurulların eylem ve işlemlerin “mümkün olan en azami ölçüde şeffaf” bir biçimde yürütülmesi prensibini ele aldığımızda HSYK'nın bazı iş ve işlemlerinin bu prensibe uygun olarak icra edilmediği göze çarpmaktadır.

Sözgelimi, Kurul tarafından verilen disiplin kararlarının yayımlanmaması bu hususta bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Zira her bir hâkim ve savcı muğlâk olan ve genel ifadeler içeren hukuki metinler yerine

49 2461 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununun 12 nci maddesi kurul kararına itirazı şu şekilde düzenlemiştir: “Kurulca yeniden incelenerek verilen karara karşı ilgililer tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde itirazda bulunabilirler. İtiraz; Adalet Bakanının, onun yokluğunda başkanvekilinin başkanlığında asil ve yedek üyelerden oluşan, itirazları inceleme kurulca incelenerek sonuçlandırılır. Bu kurulun toplantılarına Başkan hariç en az sekiz üyenin katılımı ve kararın, katılanların çoğunluğu ile alınması şarttır. İtiraz üzerine verilen karar kesinidir. Bu karar hakkında başka bir idari ya da kazai mercie başvurulamaz.”

50 M Özen, agm, s.55.

51 Ö Özok, 2007-2008 Adli Yılı Açılış Konuşması, age, s. 169.

52 “Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulunun Yeniden Yapılandırılması”, Adalet Bakanlığı Yayınları, s.19.

53 K. Bjornberg /R. Cranston, agr, s.16. T. Giegerich, agr, s. 21.

HSYK'nın hangi eylemleri disiplin suçu olarak gördüğünü ve hangi eyleme karşı hangi yaptırımların uygulanacağını önceden bilebilmelidir. Hâkim ve savcılarını bilgilendirmesiz bırakmak onlar üzerinde “ korkutucu” etki doğurabilecek ve onları yargısal konularda bağımsızlıklarını kullanmada cesaretli davranmaktan alıkoymayabilecektir. Bu yüzden Avrupa Birliği uzmanlarınca Kurul'un disiplin ile ilgili kararlarının bütün mahkemeler ve savcılıklara dağıtılması gerektiği ve topluma yargının tarafsız ve bağımsız bir şekilde görev yaptığının bir göstergesi olarak bu kararların yayımlanması gerektiği vurgulanmıştır.⁵⁴

Şeffaflık prensibi ile ilgili olarak, HSYK'nın yargı mensupları ile ilgili almış olduğu kararlara dayanak teşkil eden “müfettiş hâl kağıtlarının” Adalet Bakanlığı tarafından muhafazası ve ilgililerin bu hâl kağıtlarından haberdar edilmemesi eleştirilmiş ve modern liberal demokrasinin kalbi olan “açıklık” prensibinin ihlali anlamına geldiği belirtilmiştir.⁵⁵

d) Denetleme ve Disiplin Soruşturması Yürütmekle Görevli Birimin Olmaması

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 159. maddesinin 2010 değişikliklerinden önceki halinde HSYK'ya bağlı bir teftiş kuruluna yer verilmemesi ve yargı mensuplarının performans denetimlerinin ve haklarındaki disiplin soruşturmalarının yürütme organı olan Adalet Bakanlığı'na bağlı müfettişlerce yapılması yargı bağımsızlığını zedeleyen en önemli husus olarak ileri sürülmekteydi.⁵⁶ Zira Adalet Bakanı'nın atadığı bir memurun “ulus adına her türlü karar verme yetkisine sahip” yargıci, “yansızlığı”, “doğru karar verme yeteneği” gibi açılardan denetlemesi ve değerlendirmesi yargı bağımsızlığına aykırı görülmüştü.⁵⁷

Aynı sonuçlara Avrupa Birliği uzmanları da ulaşmış ve müfettiş raporlarının yargıçıların terfileri, atanmaları, tayinleri ve disiplin yönünden cezalandırılmaları ve hatta görevden alınmaları üzerinde ciddi bir öneme sahip olduğunu belirterek “Adalet Bakanı'na bağlı olarak çalışan müfettişlerin yargıçlar üzerinde bu derece etkili olması yargı bağımsızlığı ilkesi ile bağdaşmaz. Bu yüzden Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığının

54 T. Giegerich, agr, s. 19.

55 Paul Richmond/ Kjell Bjornberg, “The Functioning of the Judicial System in the Republic of Turkey”, (The Second Advisory Reports), 11-19 Temmuz 2004, s.34.
www.abgm.adalet.gov.tr/altmenu/istisari_ziyaret.html, Erişim Tarihi: 15.05. 2010.

56 M Özen, agm, s.52.

57 Ö. Özok, “2003-2004 Adli Yargı Yılı Açılış Konuşması” age, s. 70.

Temel İlkeleri'nin 13 ve 17. Prensipleri ve Avrupa Konseyi 94 numaralı Tavsiyesi'nin 1 (2) (c) maddesine uygun olarak Anayasa'nın 144. Maddesi ve 2802 sayılı Hâkimler Savcılar Kanunu değiştirilmeli ve müfettişler Adalet Bakanlığı merkez teşkilatından çıkarılmalıdır." şeklinde görüş bildirmişlerdir. Aynı raporda uzmanlar bu değişikliğin mevcut müfettişlerin tamamen görevden alınıp yerlerine başkalarının atanması anlamına gelmediğini; mevcut Teftiş Kurulu'nun, adalet bakanı yerine Yüksek Kurul'un yetkisi altına verilmesi ve yüksek kurulun hâkimler ve savcılar hakkındaki soruşturma ve denetim izinlerini vermede tek yetkili olması suretiyle yargı bağımsızlığı ilkesine riayet edilmiş olacağını vurgulamıştır.⁵⁸

Benzer bulgulara Avrupa Birliği 2009 ilerleme raporunda da yer verilmiş ve müfettişlerin Yüksek Kurul yerine adalet bakanına bağlı olarak çalışması eleştirilmiştir.⁵⁹

e) HSYK'nın Yürütmeye Karşı Bağımsızlığını Etkileyen Diğer Faktörler

e.1) Ayrı Bir Sekreteryanın Olmaması

2010 değişikliklerinden önce HSYK'nın sekreteryaya görevinin Adalet Bakanlığı tarafından yerine getirilmesi yani Kurul'un işlemlerine ilişkin ön çalışmaların bakanlık birimlerince hazırlanması ve Kurul üyelerinin, bakanlıkça belirlenen gündemi görüşmek için yine bakanlık binasında toplanması kurulun yürütmeye karşı bağımsızlığını etkileyen ayrı bir unsur olarak eleştirile gelmişti. Bu durumu ortadan kaldırmak ve kurulu yürütme organı olan adalet bakanlığının etkisinden uzaklaştırmak için kurulun kendisine bağlı bir iç teşkilatının bulunmasının gerektiği vurgulanmaktaydı. Yargı mensuplarının özlük işlerine ilişkin işlemlerin tüm aşamalarda Kurul'un gözetim ve denetiminde olması gerektiği ve kurul iradesi ve takdirinin, kararlara tam olarak yansiyabilmesi için kurula yeterli zaman, eleman ve mali olanakların sağlanması gerektiği ve nihayetinde Kurul sekreteryası olarak, tamamen yürütme organının dışında bir teşkilatlandırmaya gidilmesi gerektiği savunulmuştu.⁶⁰

58 K. Bjornberg/ P. Richmond agr, s.141.T Giegerich, agr, s. 14.Benzer görüşler için bkz. S. Özaykut, s. 41.

59 Turkey 2009 Progress Report. s.11.

60 M. Özen,agm,s.51. Ö Özok, age,s. 24.

e.2) Mali Bağımsızlığın Bulunmaması

1982 Anayasası döneminde kurulan HSYK'nın mali bağımsızlığının olmayışı HSYK'nın bağımsızlığını etkileyen ayrı bir eksiklik olarak görülmekte idi⁶¹. Yapacağı harcamalar için idarenin onayını almak zorunda olan bir kurul idare karşısında tam bir bağımsızlık sağlayamaz. Faaliyetlerini ifa için yürütmenin bütçesini onun planı dairesinde kullanan bir kurumun, yürütmeye karşı tam bağımsızlığından söz etmek mümkün görülmemektedir. Bu yüzden Kurul'a faaliyetlerini yürütebilmek amacıyla üzerinde bağımsızca tasarruf edebileceği, müstakil bir bütçe tahsis edilmesi gerekir.

B. 2010 Anayasa Değişiklikleri Sonrası HSYK

12 Eylül 2010 tarihinde yapılan halkoylaması neticesinde kabul edilen 5982 sayılı Anayasa Değişikliklerine ilişkin Kanun'un 22. maddesi, 1982 Anayasası'nın Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nu düzenleyen 159. maddesinde esaslı değişiklikler yapmıştır. Böylece yeni oluşan 1982 Anayasası'nın 159. maddesi ve bu maddeye uyum için çıkarılan 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu hükümleri incelendiğinde, kurulun yapısında ve fonksiyonlarında şu değişikliklerin gerçekleştirildiği görülmektedir

1. HSYK'nın Oluşumu ve Üye Yapısı

5982 sayılı Anayasa Değişikliğine Dair Kanun'la, Anayasa'nın 159. maddesinin yeni haline göre, HSYK yirmi iki asıl ve on iki yedek üyeden oluşacak ve üç daire halinde çalışacaktır. Anayasa'nın 5982 sayılı yasa ile değişik 159. Maddesine göre, Kurul, adli ve idarî yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar; ayrıca Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.

6087 sayılı HSYK Yasası'nın 9. maddesiyle, Kurul'un 1. Dairesi, genel olarak hâkim ve savcılarının atama, tayin ve müstemir yetkileri belirleme görevleri ile görevlendirilmiştir. 2. Daire ise hâkim ve savcılarının terfileri ile görevli olduğu gibi, onlar hakkında verilecek disiplin cezalarına karar

61 M Özen, agm, s.51.

vermekle yetkili olan, bir nevi ilk derece mahkemesi gibi görevlendirilmiştir. 3. Daire ise hâkim savcı adaylarını mesleğe kabul etmenin yanında hâkim ve savcılar hakkında denetim görevlerini ifa etme ve onlar hakkındaki şikâyetler neticesinde soruşturma açılması için bakana teklif bildirme görevi ile görevlendirilmiştir.

Adalet bakanı, Kurul'un başkanı sıfatıyla, Adalet Bakanlığı Müsteşarı da tabii üye sıfatıyla Kurul'da varlıklarını devam ettirmektedirler. Ancak Müsteşar bulunmadığı zaman ona vekâlet edenin Kurul toplantılarına katılacağı hükme bağlanmıştır.

6087 sayılı HSYK Yasası'nın 29 ve 30. maddelerine göre, "Genel kurulun toplantı yeter sayısı 15 iken, daireler en az 5 üyenin katılımıyla toplanabilir ve üye tam sayılarının salt çoğunluğu ile karar alabilirler. Böylece eski Kurul'da eleştirilen ve Kurul'un çalışmasını zaman zaman engelleyen "Müsteşarın katılımı olmaksızın Kurul'un toplanamaması" olasılığı ortadan kaldırılmıştır.

6087 sayılı yasanın 6/3 maddesi, bakanın, genel kurulun disiplin işleriyle ilgili toplantılarına ve daire çalışmalarına katılmasını yasaklayıcı şekilde düzenlenmiştir.

Anayasa'nın 5982 sayılı yasa ile değişik 159. Maddesi ve 6087 sayılı yasanın 18. maddelerine göre, Kurul'un Bakan ve Müsteşar dışındaki üyelerinin kaynakları ve seçimi ise şu şekildedir:

Dört asıl üye, nitelikleri kanunda belirtilen; yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile avukatlar arasından Cumhurbaşkanınca,

Üç asıl ve üç yedek üye, Yargıtay üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulunca,

İki asıl ve iki yedek üye, Danıştay üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca,

Bir asıl ve bir yedek üye, Türkiye Adalet Akademisi Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından,

Yedi asıl ve dört yedek üye, birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve savcılar arasından adli yargı hâkim ve savcılarınca,

Üç asıl ve iki yedek üye, birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idarî yargı hâkim ve savcılar arasında idarî yargı hâkim ve savcılarınca,

dört yıl için seçilir. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir.

Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisi genel kurullarından seçilecek kurul üyeliği için her üyenin, birinci sınıf adli ve idarî yargı hâkim ve savcılar arasında seçilecek Kurul üyeliği için her hâkim ve savcının oy kullanacağı seçimlerde, en fazla oy alan adaylar sırasıyla asıl ve yedek üye seçilir. Bu seçimler her dönem için bir defada ve gizli oyla yapılır.

2. Kurula Bağlı Teftiş Kurulu

Bu şekilde oluşan Kurul nezdinde, Kurul'un 3. Dairesi'nin gözetiminde fakat Kurul adına görev yapacak bir Teftiş Kurulu kurulmuştur.

6087 sayılı HSYK Yasası'nın 4. maddesinde Kurul Teftiş Kurulu'nun görevleri şu şekilde sayılmıştır:

a) Adli ve idarî yargı hâkim ve savcılarının görevlerini kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetlemek; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırmak ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemlerini yapmak.

b) Görev alanına giren konularda, uygulamada ortaya çıkan mevzuat yetersizliği ve aksaklıklar ile ilgili hususlarda gerekli inceleme ve araştırmaları yaparak alınması gerekli kanunî ve idarî tedbirler konusunda Kurul'a teklifte bulunmak.

c) Kanun, tüzük ve yönetmeliklerde gösterilen veya Kurul tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

Aynı yasanın 15. maddesi Teftiş Kurulu'nda görev yapacak olan;

a) Teftiş Kurulu Başkanı ve başkan yardımcıları, birinci sınıf hâkim ve savcılar arasında,

b) Kurul başmüfettişleri, Teftiş Kurulu'nda fiilen beş yılını doldurmuş, birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini yitirmemiş olan müfettişler arasından, kıdem sırasına göre,

c) Kurul müfettişleri, hâkimlik ve savcılık mesleğinde fiilen en az sekiz yıl görev yapmış ve üstün başarısı ile Kurul müfettişliği hizmetinde yararlı olacağı anlaşılmış bulunanlar arasından,

muvafakatleri alınarak genel kurul tarafından atanacağını hüküm altına almıştır.

3. Kurul Genel Sekreterliği

Daha önceki HSYK için ileri sürülen eleştirilerden biri olan Kurul'a bağlı bir sekretaryanın mevcut olmadığı ve Kurul'un bütün işlemlerinin yürütme organı olan bakanlık görevlilerince hazırlandığı eleştirilerini karşılamak için, Kurul'un idarî ve malî işleri ile sekretarya hizmetlerini yerine getirmek üzere, Kurul'a bağlı genel sekreterlik kurulmuştur.

6087 sayılı HSYK Yasası'nın 10. maddesine göre genel sekreterlik; genel sekreter, dört genel sekreter yardımcısı ile yeteri kadar tetkik hâkimi ve bürolardan oluşur.

Aynı yasanın 11. maddesine göre genel sekreter, birinci sınıf hâkim ve savcılardan Kurulun teklif ettiği üç aday arasından Kurul Başkanı (Bakan) tarafından atanır.

4. Kurulun Meslekten Çıkarma Kararlarına Karşı Yargı Yolu

Kurul'un vermiş olduğu kararlardan meslekten çıkarmaya dair olanlara karşı yargı denetimi imkanı getirilmiştir. Diğer kararlar yargı denetimi dışındadır. 6087 sayılı Yasa'nın 33/5. maddesine göre, meslekten çıkarma kararlarına karşı açılan iptal davaları, ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülür. Bu davalar, acele işlerden sayılır.

Bu kararlar dışındaki disiplin kararlarına karşı ise ilgili daire nezdinde yeniden inceleme ve bu karara karşı da genel kurul nezdinde itiraz kurumu öngörülmüştür.

HSYK yasının 33. maddesi "Kurul kararlarına karşı yeniden inceleme ve itiraz" usûlünü şu şekilde belirlemiştir:

(1) Genel kurulun ilk defa aldığı kararlara karşı, başkan veya ilgililer, tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, genel kuruldan yeniden inceleme talebinde bulunabilir; yeniden inceleme talebi üzerine verilen kararlar kesindir.

(2) Dairelerin kararlarına karşı, başkan veya ilgililer, tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, kararı veren daireden yeniden inceleme talebinde bulunabilir.

(3) Dairelerin yeniden inceleme talebi üzerine verdiği kararlara karşı, başkan veya ilgililer tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, genel kurula itiraz edebilir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.

(4) Disipline ilişkin kararlara karşı şikayetçilerin de yeniden inceleme ve itiraz hakları vardır.

5. Kurulun Disipline Dair Kararları Yayınlanacaktır

6087 sayılı Yasa'nın 32/4-b maddesi, Kurul'un disiplinle ilgili vermiş oldukları kararların, kişisel verilerin korunması suretiyle, Kurul'a ait internet sitesinde yayınlanması hüküm altına almıştır.

III. HSYK'NIN YENİ YAPISINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

Yapılan değişiklik neticesinde Kurul'un görevleri aynı kalmakla birlikte Kurul'un oluşum şekli değiştirilmiş ve Kurul'a ilk derece mahkemelerinde görevli hâkimlerin yine kendi meslektaşları tarafından seçilmesi imkânı getirilmiştir.

474

Ayrıca daha önce yapılan eleştiriler dikkate alınarak yüksek mahkemelerden gelen Kurul üyelerinin nihayetinde Cumhurbaşkanı tarafından atanması yerine, doğrudan doğruya yüksek mahkeme üyesi diğer hâkimlerce seçilmesi düzenlemiştir.

Yine Kurul'da "geniş tabanlı temsil" ilkesini hayata geçirebilmek amacıyla, yüksek öğretim kurumlarına görev yapan "hukukçu öğretim üyeleri" ile avukatlar arasından 4 üyenin Cumhurbaşkanı tarafından seçilmesi ve Adalet Akademisi'nden bir üyenin Kurul'da varlığı sağlanmıştır.

HSYK'nın oluşumu ile ilgili bu önemli değişikliklerin yanında öteden beri eleştirilen Teftiş Kurulu'nun adalet bakanına bağlı olarak çalışması konusunda esaslı bir değişiklik yapılmış ve yargı mensupları hakkındaki performans denetimlerini yürütmek ve gerektiğinde onlar hakkında soruşturma yapmak üzere Kurul'a bağlı bir Teftiş Kurulu kurulmuştur.

Kurul'a bağlı bir genel sekreterlik kurulmak suretiyle, "Kurul'un kendisine ait sekreteryasının olmadığı ve bakanlığın, yargı mensupları ile ilgili tayin atama gibi karar süreçlerine ciddi şekilde katılarak Kurul'un bağımsızlığını ve dolayısıyla yargı bağımsızlığını zedelediği" şeklindeki eleştiri-

riler karşılanmış ve Kurul'a, yargı mensupları ile ilgili tüm işlemleri kendisinin yürütmesi imkânı sağlanmıştır.

2010 değişiklikleri neticesinde hayata geçirilen en önemli değişikliklerden biri de Kurul'un hâkim ve savcılarla ilgili vermiş olduğu meslekten çıkarma kararlarına karşı yargı yoluna başvurulabilmesinin önünün açılmasıdır.

Tüm bu değişiklikler yargı çevrelerinde ve doktrinde etraflıca tartışılmış ve halen tartışılmaya devam edilmektedir. Yapılan değişikliklerin genel itibariyle olumlu olduğunu savunanlar olduğu gibi değişikliklerin yargı bağımsızlığını temelden zedelediğini iddia edenler de olmuştur. Çalışmamızın bundan sonraki bölümünde bu tartışmalara yer verilecektir.

A. Olumlu Değerlendirmeler

Bir aday devlet olarak Türkiyede'ki anayasa değişikliği sürecini, yakından takip eden Avrupa Birliği, HSYK'nın yapısına ait değişiklikleri de içeren anayasa değişikliklerini olumlu bulmuş ve Türkiye'nin demokratik standartları, insan haklarını, hukukun üstünlüğünü ve böylece Türk vatandaşlarının gündelik hayatını geliştiren bir takım esaslı reformlara izin vermek için yeniden düzenlenmiş bir anayasaya ihtiyacı olduğunu belirtmiştir.⁶²

475

Avrupa Birliği'nin yapılan Anayasa değişikliklerine ilişkin olumlu görüşleri, 2010 İlerleme Raporu'na da yansımış ve AB bu raporda;

“Kurul'un üye sayısının 22'ye çıkartılması ve yüksek mahkeme üyesi hâkimlerin yanında ilk derece mahkemelerinden, Adalet Akademisi, hukuk fakülteleri ve avukatlar arasından gelen üyelerin Kurul'da bulunması, Yüksek Kurul'un yargının tamamını temsil etmesini sağladığını,

Kurul'un “meslekten çıkarma” cezalarına karşı yargı yolunun açılmasını Kurulun kararlarına karşı etkili bir çözüm oluşturma yolunda bir gelişme olduğunu,

Kurul nezdinde kurulan genel sekreterliğin, Kurul'a sekreteryaya desteği vereceğini ve bu sekreterlikte görevlendirilecek hâkimlerin Kurul tarafın-

62 48th Meeting Of The EU-Turkey Association Council Position Of The European Union, www.caspianweekly.org/main-subjects/diploma-thesis/1745-eu-backs-the-constitutional-amendments.html, ET: 01.11.2010.

dan atanacağını, böyle bir sistemin yürütmenin, Kurul'un yönetme imkânını azaltacağını,

Yine müfettişlerin , raporlarını Bakanlık yerine Kurul'a sunacaklarını, böylece Kurul'un görevlerini politik müdahale riski olmaksızın yerine getirmesini sağlayacağını,

belirtmiştir.⁶³

Benzer şekilde Venedik Komisyonu⁶⁴ Başkanı Gianni Buquicchio, Kurul'un 22 üyesinden 10 tanesinin doğrudan doğruya hâkimlerce seçilmesini çok iyi bir adım olarak nitelendirmiş ve bu şekilde oluşan yeni Kurulun hükümete ve parlamentoya karşı bağımsız bir şekilde çalışacağını umduğunu belirtmiştir.⁶⁵

Yine Venedik Komisyonu HSYK'daki yeni düzenlemelerle ilgili raporunda, "HSYK yasa taslağının bir çok noktadan Venedik Komisyon kriterlerini karşıladığını ve genel olarak doğru yönde esaslı ve kesin bir adım olarak memnuniyetle karşılandığını belirtmiştir. Komisyona göre yeni HSYK şeklen eskisine göre daha bağımsızdır ve yeni sistem şekli olarak çoğunlukla Avrupa kriterlerini karşılamaktadır.

476

Komisyon özellikle HSYK üye sayısının artırılmasını, HSYK'daki çoğunluklu oluşumu, 10 üyenin meslektaşları tarafından seçilmesini, HSYK'nın kamu hukuku statüsü, idari bağımsızlık ve kendi bütçesi, binası ve personeli ile ayrı bir legal statü olarak yapılandırılmasını memnuniyetle karşılamıştır. Komisyon buna ek olarak, Adalet Bakanlığı'nın yetkilerinin Kurul'a devredilmesini, Bakan'ın Kurul Başkanı olarak, yetki ve pozisyonundaki esaslı azaltmayı, Kurul kararlarına karşı iç itiraz sisteminin oluşturulmasını ve kararlara karşı yargı incelemesinin getirilmesini olumlu bulmuştur.

63 2010 Türkiye İlerleme Raporu, s.13.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package/tr_rapport_2010_en.pdf, Erişim Tarihi: 29.11.2010.

64 Venedik Komisyonu 10 Mart 1990 tarihinde aralarında Türkiye'nin de bulunduğu Avrupa Konseyi üyesi 18 Devlet tarafından Hukuk Vasıtasıyla Demokrasi için Avrupa Komisyonu resmi adıyla kurulmuş olup Venedik Komisyonu olarak bilinmektedir. Komisyon şimdiye kadar 35 üleyle ilişkili olarak 400 görüş ve çalışma yayımlamış olup hâlihazırdaki üye Devlet sayısı 57'dir. Yonca Poyraz Doğan, "Monday Talk" www.todayszaman.com/news-226632-venice-commissions-president-turkey-doesnt-need-tutelage.html. ET:08.11.2010.

65 Y.P. Doğan, "Monday Talk"

Fakat belirtmek gerekir ki Komisyon'a göre yeni HSYK'nın başarısı sadece yasal düzenlemelerde değil bunun yanında uygulamalarda yatmaktadır. Dolayısıyla HSYK yetkileri, politik etki eleştirilerini bertaraf etmek için, objektif, tarafsız bir şekilde kullanılmalıdır.

Bu bulgulara ek olarak belirtebiliriz ki Komisyon daha ileri adımlar olarak, yeni düzenlemeye göre Cumhurbaşkanı tarafından seçilen üyelerin, Meclis tarafından nitelikli çoğunlukla seçilmesini ve yeni sistemdeki geniş HSYK yetkilerinin ayrı hâkimler ve ayrı savcılar bölümleri kurulmak suretiyle sınırlandırılabilceğini belirtmiştir. Bunu yanında, yargıdaki merkezîyetçi yönetim anlayışının esnetilip bazı denetim ve gözden geçirme yetkilerinin bölge mahkemeleri kurmak suretiyle yerelleştirilmesini önermiştir.⁶⁶

Yine Anayasa değişikliği süresince, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Delegasyonu tarafından 1200 hâkim ve savcı arasında yapılan ankette katılımcıların % 85'inin Kurul'da ilk derece mahkemesi hâkimlerinin de temsilinin gerekliliğine ilişkin görüş bildirdikleri anlaşılmıştır.⁶⁷

B. Olumsuz Değerlendirmeler

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda meydana gelen değişiklikleri olumlu bulanların yanında yapılan bir takım değişikliklerin hâlâ yargı bağımsızlığını olumsuz yönde etkileyecek girişimlere fırsat tanır şekilde düzenlendiği ve dolayısıyla bu değişikliklerin yargı bağımsızlığı açısından bir takım tehlikeler barındırdığı da ifade edilmiştir.

Bu eleştirileri ele aldığımızda eleştirilerin temel olarak su noktalarda toplandığı görülmektedir:

1) Adalet Bakanı ve Müsteşar'ın Kurul'da Yer Alması

Adalet Bakanı ve Müsteşar'ın Kurul'da varlıklarını devam ettirmeleri, yeni Kurul'la ilgili yaygın olarak ileri sürülen eleştiri konusudur.

Bakan'ın, Kurul'un başkanı olup Kurul'un yönetiminde ve temsilinde görevli olmasının, yeni değişikliklerin, "Kurul'un yürütmenin etkisinden

66 Abdullah Bozkurt, "Venice Commission lauds new HSYK law, asks for further reform", www.todayszaman.com/news-230107, ET:22.12.2010.

67 Bahadır Yakut, "The Independency of the Judiciary and Separation of Power: Evaluation of the New Structure of the High Council in the Light of the ECHR and International Documents", Law and Justice Review, Volume 1, 2010, s.243.

kurtarılmasından ziyade, yürütmenin etkisinin arttırılmasının amaçladığını gösterdiği” ileri sürülmüştür. Kurul’un başkanı olarak Bakan, Kurul gündemini belirleme ve genel sekreteri atama gibi yetkileri kendi uhdesinde tutmuştur.⁶⁸

Aynı şekilde Avrupa Birliği tarafından Türkiye hakkında hazırlanan “2010 Yılı İlerleme Raporunda”, Adalet Bakanı’nın, Kurul’da varlığını devam ettirmesi yukarıda sayılan olumlu gelişmelere aykırı bir husus olarak dile getirilmiştir.⁶⁹

Bu eleştirilere karşılık Venedik Komisyonu Başkanı Buquicchio, bir kısım Avrupa ülkelerinde Adalet Bakanı’nın benzer kurulların tabii üyesi olduğunu ve yeni düzenlemede Bakan’ın yetkilerinin sınırlandırılmış olması ve buna ek olarak Kurul’un yeni üye sayısı ve yapısı gibi hususlar dikkate alındığında Kurul’da Bakan’ın ve Müsteşar’ın varlığının tehlikeli bir durum olmadığını belirtmiştir.⁷⁰

Yine Adalet Bakanlığı “Adalet Bakanı’nın, genel olarak ülkedeki adalet politikasının yürütülmesinden sorumlu olduğu ve bu alana ilişkin siyasi sorumluluğu üzerinde taşıdığını, HSYK’nın da ülkenin adalet politikasını doğrudan etkileme konumunda olduğunu belirtmiştir. Bakan’ın, topluma ve parlamentoya karşı hesap verme pozisyonununun gereği olarak, kurulda varlığının zorunlu olduğunu ve yine bakanlık ile Kurul’un koordineli olarak çalışmasını temin için Müsteşar’ın da Kurul’da varlığının zorunlu olduğunu ileri sürmüştür.⁷¹ Aksi durumun yani, kamunun ve medyanın gözü önünde olup ayrıntılı bir şekilde karar ve eylemleri inceleme altında olan bir politik figür olarak bakana Kurul’un oluşumunda yer vermeme- nin, tüm çağdaş kurumlarda mevcut olması gereken “demokratik meşruiyet” ve “çoğulculuk” ilkelerinin Yüksek Kurul’un oluşumunda göz ardı edilmesi anlamına geleceği ileri sürülmüştür.⁷²

68 M Özen, agm, s. 62. Köksal Bayraktar, Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı Genel Değerlendirme, 2010 Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı, Editörler: Bahri Öztürk, Fikret İlkiz, Ümit Kocasakal, Seçkin Yayınları, 2010, s. 160. Kemal Kumkumoğlu /Ahmet Kemal Kumkumoğlu, “HSYK’nın 1961 ve 1982 Anayasalarındaki Durumu”, 2010 Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı, Editörler: Bahri Öztürk, Fikret İlkiz, Ümit Kocasakal, Seçkin Yayınları, 2010, s.108.

69 2010 Türkiye İlerleme Raporu, s.14.

70 Y.P. Doğan, “Monday Talk”.

71 “Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulunun Yeniden Yapılandırılması”, Adalet Bakanlığı Yayınları, s.25.

2) Denetim, İnceleme ve Soruşturma İşlemlerinin Bakana Bağlı Olması

Yeni Kurul'a ilişkin ikinci temel eleştiri, hâkim ve savcılarla ilgili denetim, inceleme ve soruşturma işlemlerinin bakanın “oluruna” bağlı olması hususudur.⁷³ Benzer eleştiri Avrupa Birliği'nin Türkiye hakkında hazırladığı 2010 ilerleme raporunda da yer almış ve bakanın hâlâ Kurul başkanı olması ve Kurul'un soruşturma yetkisinin bakanın onayına bağlı olması eleştirilmiştir.⁷⁴

3) Kurul Kararlarına Karşı Yargı Yolunun Kapalı Oluşu

Yeni değişiklikler neticesinde, Kurul'un tüm kararları yerine sadece meslekten çıkarma cezalarına karşı yargı yolunun açılmasına imkân tanınmasıdır. Zira doğru olanın sadece meslekten çıkarma cezası değil, onun kadar sonuç doğuracak nitelikte olan yer değiştirme, kademe ilerlemesinin durdurulması, birinci sınıfa ayırmama gibi kararlarında yargı denetimine tabi tutulması olduğu ileri sürülmüştür.⁷⁵

Bu eleştiriye karşılık Adalet Bakanlığı, yeni değişiklikleri anlatmak için hazırladığı fasikülde, “Kurulca verilecek olan meslekten çıkarma dışında kalan cezalar için etkin bir itiraz müessesesinin getirildiğini çünkü yeni Kurul'un daireler şeklinde çalışacağını dairelerden birinin, ilgili yargı mensubu hakkında disiplin soruşturması açılmasını teklif edeceğini; bunun kabul görmesi halinde yapılacak soruşturma neticesinde, kararın başka bir daire tarafından verileceğini ve bu karara karşı genel kurul nezdinde itiraz edilebileceği böylece yeni sistemin “etkin itiraz” şartını karşıladığını belirtmiştir.⁷⁶

Avrupa Birliği'nin görevlendirdiği uzmanlar tarafından yapılan istişari ziyaretlerde de eski Kurul'un yargıçların kişisel hakları ile almış olduğu kararlara karşı, ya “bağımsız bir yargı organı” nezdinde ya da dairelere ayrılmış bir Kurul'da ilk karar veren daire üyelerinden farklı olarak yeni üyelerin çoğunluğu oluşturduğu “başka bir daire” nezdinde temyiz imkânının mevcut olması gerektiği ileri sürülmüştür.⁷⁷

72 İbrahim Okur, Hâkimleri Mesleki Davranışlarını Yönlendiren İlke ve Kurallar Çerçevesinde Türkiye'de Yargısal Etik, Adalet Dergisi, Ocak-2005, S 25, s.47; B Yakut, agm.s. 239.

73 M Özen, agm, s. 62; K. Kumkumoğlu /A. K. Kumkumoğlu, agm, s.109.

74 2010 Türkiye İlerleme Raporu, s.13.

75 M. Özen, agm.s.62. K. Kumkumoğlu /A. K. Kumkumoğlu, agm, s.109.

76 “Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulunun Yeniden Yapılandırılması”, Adalet Bakanlığı Yayınları, s.25.

77 K. Bjornberg /R. Cranston, agr, s.16. T. Giegerich, agr, s.21.

SONUÇ

Hukuk devletinin olmazsa olmaz şartlarından olan yargı bağımsızlığı ilkesinin gereği olarak tüm yargı aktörlerinin eylem ve işlemlerinde bağımsız olması gerekir. Yargıyı yöneten bir üst kurul olarak Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu da yargı bağımsızlığı şemsiyesi altında kurulmalı ve görev ifa etmelidir.

Fakat 1982 Anayasası'nın 159. maddesinde düzenlenen haliyle Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, bu konularda uzmanlaşmış uluslararası kuruluşların belirlediği standartlar dikkate alınarak yoğun bir şekilde eleştirilmektedir.

Sözgelimi, yürütmenin temsilcileri olan Adalet Bakanı ve Müsteşar'ın Kurul'da varlıkları ve dahası Müsteşar katılmaksızın Kurul'un toplanamamasının Kurul'un yürütme organına karşı bağımsızlığını ciddi bir şekilde yıpratıldığı, Kurul'un sadece yüksek mahkeme yargıçlarından seçilip ilk derece mahkemesi yargıçları ile diğer yargı aktörlerinden Kurul'a üye seçilmesine imkân verilmediği böylece Kurul'da çoğulcu bir anlayışın benimsenmediği, Kurul'un kendine ait bir sekreteryası bulunmaması nedeniyle Kurul'un bütün işlemlerinin alt yapılarının, on hazırlıklarının Bakanlıkça hazırlandığı ve böylece Kurul üzerinde yürütme organının etkisinin arttırıldığı ileri sürülmüştür.

Bu eleştirilere ek olarak yargı mensuplarının kariyerleri üzerinde çok etkili olan performans denetimleri ve disiplin soruşturmalarının Kurul'a bağlı müfettişler yerine Bakan adına ve Bakan'a bağlı olarak çalışan müfettişler tarafından yerine getirildiği ve buna ilaveten bu müfettişlerce hazırlanan raporlara dayanarak veya bakanlığın on hazırlığını yaptığı işlemlere dayanarak Kurul'un almış olduğu kararlara karşı yargı yolunun kapalı olması yine yargı mensupları üzerinde korkutucu bir etki doğurup yargıç ve savcılarının sahip olmaları gereken bir teminat olan bağımsızlık prensibini ihlal ettiği ileri sürülmüştür.

12 Eylül 2010 tarihinde yapılan halkoylaması neticesinde kabul edilen 5982 sayılı Anayasa Değişikliklerine ilişkin Kanun ve bu değişikliklere uyum için 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu düzenlenmiş ve bu değişiklikler neticesinde Kurul yapısında önemli değişiklikler yapılmıştır.

Bu değişiklikler neticesinde;

Kurul'un 21 üyeden oluşması ve Kurul'a ilk derece mahkemesinden ve avukatlarla hukuk alanında görev yapan öğretim üyeleri arasından üye seçilmesi imkânı getirilmiştir.

Kurul'a bağlı genel sekreterlik kurulmuş ve ayrıca hâkim ve savcılar hakkında disiplin soruşturmaları ile performans denetimi yapmak üzere yine Kurul'a bağlı Teftiş Kurulu kurulmuş ve Kurul'un aldığı meslekten çıkarma cezalarına karşı yargı yolu açılmıştır.

Tüm bu değişiklikler özellikle uluslararası kuruluşlarca olumlu bulunmuş ve Kurul'un bu yapısıyla yargı bağımsızlığı ilkesine uygun olarak görev ifa edeceği belirtilmiştir.

Fakat bir diğer yandan bu değişikliklerin yargı bağımsızlığı ilkesini sağlamaktan ziyade Kurul'u yürütmenin etkisine daha açık hale getirdiği belirtilerek Kurul'da Adalet Bakanı'nın ve Müsteşar'ın varlıklarını devam ettirmeleri; Bakanın, Kurul başkanı sıfatıyla yargı mensupları hakkında disiplin soruşturması açılmasına izin vermeyi ve Kurul genel sekreterini atamayı da içine alacak şekilde geniş yetkilerle donatıldığını bu durumun Kurul'un yürütmeye karşı olan bağımsızlığını zedelediği ileri sürülmüştür.

Ayrıca bu eleştiriye ek olarak Kurul'un sadece meslekten çıkarma kararlarına karşı yargı yoluna başvurma imkânının getirilip Kurulun diğer kararlarına karşı bu imkânın sağlanmaması eleştirilmiştir.

Tüm bu değişiklikleri ve çalışma konumuz olan bu alandaki uluslararası belgeleri incelediğimizde Kurul'un yeni yapısının genel olarak uluslararası standartları sağladığı görülmekte olup eleştiri konusu yapılan hususlar dolayısıyla, Kurul'un yeni yapısının yürütmenin etkisini daha da artırdığı ve hatta bu düzenlemelerin yargı bağımsızlığını tamamıyla ortadan kaldırdığı görüşlerine katılmak mümkün görülmemektedir.

Zira eleştirilen hususlardan olan Kurul'da Adalet Bakanı'nın varlığı kanaatimizce Kurul'un eylem ve işlemlerini hesap verilebilirlik prensibi çerçevesinde yürütmesine katkıda bulunacaktır. Zira siyasi bir süje olan bakan devamlı olarak basın ve kamuoyunun denetiminde olup belirli süre aralıkları ile secim ortamına girmekte ve yaptıklarından veya yapamadıklarından dolayı kamuoyunun denetimine tabi tutulmaktadır. Böyle bir kişinin Kurul'da varlığı, dolaylı olarak Kurul'un işlemlerinin kamuoyu denetimine açılmasına ve dolayısıyla Kurul'un işlemlerini hesap verilebilirlik prensibi çerçevesinde yürütmesini sağlayacaktır.

Ayrıca yine Anayasa hükmü ve demokratik devlet unsurunun bir gereği olarak “ Türk Milleti adına karar veren mahkemelerin” yönetimine millet tarafından seçilen bir temsilcinin katılması Kurulun “demokratik meşruiyetini” arttıracaktır.

Bu hususlara ek olarak Bakan, yeni Kurul'da daire toplantılarına katılmayacak, eleştiri konusu olan yetkileri ise kademeli olarak kullanabilecektir. Yani genel sekreteri, Kurul genel kurulunda yapılan seçimde en çok oy alan 3 aday arasından atayacak, yargı mensupları hakkındaki disiplin soruşturması açma iznini ise ancak ilgili daire olan 3. dairenin teklifi üzerine verebilecektir.

Kurul'da Adalet Bakanlığı Müsteşarı'nın varlığı konusundaki eleştirilere katılmakla birlikte Kurul'un üye sayısı, toplantı ve karar yeter sayısı ve Müsteşar olmasının Kurul'un toplanabilmesi gibi hususlar dikkate alındığında bu mahzurun tolere edilebileceği görülmektedir.

Kurul'un sadece meslekten çıkarma kararlarına karşı yargı yolu açılması ve diğer kararlara karşı yargı yolu imkânı tanınmaması ile ilgili olarak ise getirilen yeni itiraz sisteminin bu konuda var olabilecek olası yanlış kararları bertaraf etmeye yeterli olacağını getirilen bu yeni sistemle “Kurul kararlarına karşı, ya “bağımsız bir yargı organı” nezdinde ya da dairelere ayrılmış bir Kurul'da ilk karar veren daire üyelerinden farklı olarak yeni üyelerin çoğunluğu oluşturduğu “başka bir daire” nezdinde temyiz imkânının mevcut olması” şartının karşılandığını düşünmekteyiz.

Getirilen yeni düzenlemeler yapısal olarak Türkiye Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nu uluslararası belgelerde belirlenen yargı bağımsızlığı standartlarına uyumlu hale getirmiştir. Fakat bilinmelidir ki yapısal düzenlemeler kadar önemli bir diğer hususta uygulamalardır yani kurulan bu yapıyı önemli hale getirecek Kurul'un uygulamalarıdır. Kurul kendi kanununda belirttiği gibi “eylem ve işlemlerinde bağımsızlık ilkesi çerçevesinde hareket edip”, yine uluslararası belgelerde önemle vurgulandığı gibi en önemli yönetim kriterleri olan “adalet, tarafsızlık, tutarlılık, dürüstlük” prensipleri çerçevesinde görev ifa ettiği ve “ehliyet, liyakat, eşitlik” ilkeleri doğrultusunda karar aldığı surece kurulan bu yapıyı sağlamlaştıracak ve yargı bağımsızlığı ilkesini gerçekleştirmiş olacaktır.

KAYNAKÇA

“Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun Yeniden Yapılandırılması”, Adalet Bakanlığı Yayınları, 2010.

2009 Turkey Progress Report,
www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/Tur_En_Realitons/Progress/turkey_progress_report_2009.pdf, ET: 17.10.2010.

2010 Türkiye İlerleme Raporu.
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package/tr_rapport_2010_en.pdf, Erişim Tarihi: 29.11.2010.

48th Meeting Of The EU-Turkey Association Council Position Of The European Union, www.caspianweekly.org/main-subjects/diploma-thesis/1745-eu-backs-the-constitutional-amendments.html, ET: 01.11.2010.

AKYÜREK, Güçlü, “Hollanda Yargı Konseyi” 2010 Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı, Editörler: Bahri Öztürk, Fikret İlkiz, Ümit Kocasakal, Seçkin Yayınları, 2010.

BAYRAKTAR, Köksal, Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı Genel Değerlendirme, 2010 Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı, Editörler: Bahri Öztürk, Fikret İlkiz, Ümit Kocasakal, Seçkin Yayınları, 2010.

BJORNBERG, Kjell / CRANSTON, Ross, The Functioning of the Judicial System in the Republic of Turkey, Report of an Advisory Visit, (The Third Advisory Report) 13-22 Haziran 2005. www.abgm.adalet.gov.tr/. ET: 15.05.2010.

BJORNBERG, Kjell / RICHMOND, Paul, The Functioning of the Judicial System in the Republic of Turkey, Report of an Advisory Visit, (The First Advisory Report), 28 Eylül -10 Ekim 2003. www.abgm.adalet.gov.tr/. Erişim Tarihi: 15.05.2010.

BOZKURT, Abdullah, “Venice Commission lauds new HSYK law, asks for further reform”, www.todayszaman.com/news-230107, Erişim Tarihi:22.12.2010.

DOĞAN, Yonca Poyraz, “Monday Talk”<http://www.todayszaman.com/news-226632-venice-commissions-president-turkey-doesnt-need-tutelage.html>. ET:08.11.2010.

DÖNMEZ, Celalettin, “Uluslararası Belgelerde Yüksek Yargı Kurulları, Ülke Örnekleri ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Hâkimler Savcılar Kurulu”, Adalet Dergisi, S. 36, 2010.

EVİK, Vesile Sonay Daragenli, “İspanya Yüksek Yargı Kurulu” 2010 Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı, Editörler: Bahri Öztürk, Fikret İlkiz, Ümit Kocasakal, Seçkin Yayınları, 2010.

GIEGERICH, Thomas, "Report on Independence, Impartiality and Administration of the Judiciary", Peer-Based Assessment Mission to Turkey: Reform of the Judiciary and Anti-Corruption, 17-21 Kasım 2008. www.abgm.adalet.gov.tr/ET:15.05.2010.

Guidance for Promoting Judicial Independence and Impartiality, Technical Publication Series Office of Democracy and Governance Bureau for Democracy, Conflict, and Humanitarian Assistance, U.S. Agency for International Development Washington, 2002. www.usaid.gov/our_work/democracy_and_governance/publications/pdfs/pnacm007.pdf ET: 11.10.2010.

HAMMERGREN, Linn, "Judicial Independence and Judicial Accountability: The Shifting Balance in Reform Goals", 2002 www.usaid.gov/our_work/democracy_and_governance/publications/pdfs/pnacm007.pdf ET: 11.10.2010.

Independence And Impartiality Of judges, Prosecutors And Lawyers", Human Rights In The Administration Of Justice: A Manual on Human Rights for Judges, Prosecutors and Lawyers, Professional Training Series No. 9, United Nations, New York and Geneva, 2003, www.ibanet.org/Search/Default.aspx?q=2000&page_num=3, ET: 11.10.2010.

KIRMAZ, Birol, Avrupa Birliği Sürecinde Hâkimlerin Denetimi ve Yargı Bağımsızlığı, Adalet Yayınevi, Ankara 2009.

KUMKUMOĞLU, Kemal / KUMKUMOĞLU, Ahmet Kemal, "HSYK'nın 1961 ve 1982 Anayasalarındaki Durumu", 2010 Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı, Editörler: Bahri Öztürk, Fikret İlkiz, Ümit Kocasakal, Seçkin Yayınları, 2010.

LANGSETH, Petter, "Strengthening the Judicial Integrity against Corruption", Glocal Programme Against Corruption, Conferences. United Nations – UNODCCP, 2000. www.unodc.org/pdf/crime/gpacpublications/cicp10.pdf, ET: 15.10.2010.

MÅNSSON, André, "Judicial Independence Under The Case-Law Of The European Court Of HumanRights". [ww.supcourt.ru/mpo/COURT_n2872764_v1_Judicial_independence_\(Trieste_lecture\).pdf](http://ww.supcourt.ru/mpo/COURT_n2872764_v1_Judicial_independence_(Trieste_lecture).pdf), ET: 17.05. 2010.

MEMİŞ, Pınar, "Fransız Yüksek Yargı Konseyi", 2010 Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı, Editörler: Bahri Öztürk, Fikret İlkiz, Ümit Kocasakal, Seçkin Yayınları, Ankara 2010.

OKUR, İbrahim, Hâkimleri Mesleki Davranışlarını Yönlendiren İlke ve Kurallar Çerçevesinde Türkiye'de Yargısal Etik, Adalet Dergisi, Ocak-2005, S. 25.

Opinion no 1 of the Consultative Council of European Judges (CCJE). 2001. www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/Avis_en.asp. ET: 16.10. 2010.

Opinion no 10 of the Consultative Council of European Judges (CCJE).
www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/Avis_en.asp. ET: 16.10.2010.

ÖZAYKUT, Salih, Yargı Bağımsızlığı, Yayınlanmamış Tez, 2003.

ÖZEN, Muharrem, “Yargı Bağımsızlığını Zedeleyen Düzenleme, Uygulamalar ve Bağımsızlığı Sağlamaya Yönelik Çözüm Önerileri”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:68, S:2010/1.

ÖZOK, Özdemir, “2002 -2003 Yargı Yılı Açılış Konuşması”, TBB Başkanı Özdemir Özok'un Yargı Yılı Açılış Konuşmaları 2001-2008, TBB Yayınları 2008.

ÖZTÜRK, Bahri, “Almanya'da Yargı Bağımsızlığı” 2010 Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı, Editörler: Bahri Öztürk, Fikret İlkiz, Ümit Kocasakal, Seçkin Yayınları, 2010.

Recommendation (94)12 of the Committee of Ministers on the Independence, Efficiency and Role of Judges www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/administrative_law_and_justice. ET: 11.10.2010.

Report on the independence of the Judicial System,PART I: the independence of Judges, 2010, [www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD\(2010\)004-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD(2010)004-e.asp). ET: 11.10.2010.

RİCHMOND, Paul / BJORNBERG, Kjell, “The Functioning of the Judicial System in the Republic of Turkey”, (The Second Advisory Reports), 11-19 Temmuz 2004. www.abgm.adalet.gov.tr/altmenu/istisari_ziyaret.html, ET: 15.05.2010.

485

STUART, Alexander John Mackenzie, The European Communities and The Rule of Law”, STEWENS & SONS, 1977.

SUCHOCKA, Hanna, “Comments on the Draft Opinion Of the Consultative Of European Judges on Judicial Council” www.abgm.adalet.gov.tr/pdf/Ahik.pdf. ET: 15.11.2010.

The European Charter on the Statute of Judges.
www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/legal_professionals/judges/instruments_and_documents/charte%20eng.pdf, ET: 16.10.2010.

The UN Basic Principles on the Independence of the Judiciary, www2.ohchr.org/english/law/indjudiciary.htm. ET: 17.10.2010.

TRECHSEL, Stefan, Human Rights in Criminal Proceedings, Oxford Üniversitesi Yayınları, Oxford, 2006.

YAKUT, Bahadır, “The Independency of the Judiciary and Separation of Power: Evaluation of the New Structure of the High Council in the Light of the Ecthr and International Documents”, Law and Justice Review, Volume 1, 2010.

YARSUVAT, Elif, "İtalya Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu" 2010 Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı, Editörler: Bahri Öztürk, Fikret İlkiz, Ümit Kocasakal, Seçkin Yayınları, 2010.